

Hembygden

i Medelpad & Ångermanland

NR. 3 2012

tema: *Litteratur*

INNEHÅLL

LEDAREN	2
MITT SÄTT ATT FÖRVALTA KUNSKAP	
OM MIN HEMBYGD – BRÄMÖN	3
ETT HELT LANDSKAPS KÄNSLOR	5
EN NY ROMAN FRÅN ÅDALEN	7
EN ÅNGERMANLÄNSK RÖST I LITTERATUREN	8
AUGUST STRINDBERG (1849-1912)	11
SKOGENS DROTTNING OCH JAKTEN PÅ DEN OVÄRDERLIGA SKATTEN	13

DEN GAMLA BILDEN	14
HEMBYGDSRÖRELSEN I MEDELPAD OCH ÅNGERMANLAND	15
MEDELPADS FORNMINNESFÖRENING.....	17
OLOF HÖGBERG-SÄLLSKAPET	18
RIKSSTÄMMA I SUNDSVALL 2013	20
SÄBRÅBOR I HELG OCH SÖCKEN	21
LARS AHLIN – MED STADEN SOM HEMBYGD	22
I ÅDALARNA – NY BOK AV ANN RENSTRÖM.....	23

Ledaren

Hembygdens hjältar

En hembygdsaktiv sommar går mot sitt slut. Runt om i våra landskap har hembygdsgrdarna inför sommarsäsongen slagit upp sina portar och hälsat besökare välkommen att ta del av kulturaktiviteter av mångskiftande slag. Ingenstans kommer man hembygden så nära som på en hembygdsgrd. Där finns den gamla huvudbyggnaden med omkringliggande logar och bodar som tillsammans med sina innehåll ger besökarna en bild av hur ett långt och strävsamt liv en gång i tiden lagt grunden till våra samhällen där vi alla idag får plats och har glädje av det som en gång var.

Hembygdsföreningar har under åren med sina medlemmar och entusiastiska och engagerade styrelseledamöter under lång tid känt ansvar för kulturarvet och bevarandefrågorna. Oftast med små medel och knappa resurser har eldsjälarna med starka hembygdsintressen och känsla för kulturarvet, skapat hembygdsgrdarna och områden till glädje och till nytta för det pågående samhällsarbetet. För att forma det framtida samhället krävs en klok och sansad blick i backspegeln.

Landshövdingen på Gotland, Cecilia Schelin Seidegård, invigningstalade vid Sveriges Hembygdsförbunds riksstämman 27 maj i år. I sitt invigningstal berörde hon problemen med en allt ödsligare landsbygd och en ökad inflyttning till tätorterna som ställde ökade krav på boende och arbetstillfällen. Med berömande ord lyfte hon fram hembygdsrörelsen som på ett föredömligt och ansvarsfullt sätt kände ansvar för landsbygden. Hon gav hembygdsrörelsen hjältestatus för rörelsens hembygdsarbete. – Ni är hembygdens hjältar – sa hon.

Under sommaren har många hembygdsföreningar fi-

Anundsjö hembygdsförening 75 år. Foto Göte Nordmar.

rat jubileumsdagar. Ångermanlands hembygdsförbund har 80-talet år bakom sig och idag närmar sig Sveriges Hembygdsförbund 100 år. Inför 100 årsfirandet pågår arbete med att göra en sammanställning över många hembygdsarbetare som på olika sätt varit pådrivare och som förtjänar omnämmandet "Eldsjäl". Arbetet pågår i olika hembygdsförbund landet igenom och för Ångermanlands del är det hembygdsgrun Karl Erik Axenström, Johan Ödbergsällskapet, som fått uppdraget. Tanken är att det nästa år skall finnas färdiga manuskript att samlas kring.

Medelpads och Ångermanlands hembygdsförbund uttalar sitt otvetydiga tack för allt hembygdsarbete som idag pågår i alla hembygdsföreningar och biträder tanken om att ge alla hembygdsarbetare hjältestatus. Tillsammans kan vi.

Göte Nordmar
ordförande
Ångermanlands
hembygdsförbund

Margareta Johansson
ordförande
Medelpads
hembygdsförbund

Hembygden

i Medelpad & Ångermanland

Redaktör och ansvarig utgivare:

Anders Sällvin
Tel 070-66 21 500 / 060-421 08
anders.sallvin@hotmail.com

Hembygden i Medelpad & Ångermanland

utges av Medelpads och Ångermanlands Hembygdsförbund i 4 nummer årligen. Distribueras gratis i 10 ex. till samtliga hembygdsföreningar anslutna till förbunden.

Prenumeration 100,-/år, insättes på BG 5491-5806. Ange "Prenumeration Hembygden" samt ditt namn och din adress.

Lösnummer 30:- kan beställas av
Anders Sällvin: 070-66 21 500 / 060-421 08

Redaktionskommitté

Ann Renström
ann.renstrom@telia.com
Tel. 0612-214 16
Sunnanåker 301, 873 92 Bollstabruk

Margareta Johansson
margareta@vaxtfoto.se
Tel. 060-931 11
Östlönning 120, 860 40 Indal

Laila Söderström
laila.soderstrom@telia.com
Tel. 0613-331 15
Skallsta 504, 872 98 Noraström

Anders Sällvin
anders.sallvin@hotmail.com
Tel. 060-421 08
Åstön 765, 860 35 Söråker

ISSN 1100-0554

Form & tryck: Accidens, Sundsvall.

Besök våra hemsidor

www.hembygd.se/medelpad
www.hembygd.se/angermanland

Kommande nummer

Manusstopp nr 4, 2012: 20 november
Tema nr 4, 2012: Blandat innehåll
Tema nr 1, 2013: Riksstämman i Sundsvall.
Tema Skogen

Omslagsbild: Alda Boström, Bredbyn. Farfars kornhässja. Farfar hytter med käppen åt sonsonen, Aldas bror Gösta 10-12 år gammal som är på väg upp mot vägbandet (det översta av hässjan).

Mitt sätt att förvalta kunskap om min hembygd – Brämön

Brämön, min älskade sommarö har en gedigen historia. Ön som är fem km lång och tre km bred ligger efter Medelpadskusten. Fyrens position N 62 gr 13.15', O17 gr 44.43'.

Brämön har två "boplatser", Norrhamn i NO och Sanna i SV. I Norrhamn bor ca 40 familjer i gamla fiskarstugor och i Sanna, ett "modernare" samhälle, finns omkring 15 boningshus. Söder om Brämön ligger en mindre ö Kalven, där det finns ett tiotal fastigheter. Brämön skiljs från fastlandet (Löran) av det två km breda Brämösundet.

"Jag, som är gammal Sundsvallsbo, har aldrig varit på Brämö!!!" Den repliken får jag ofta när jag berättar att jag tillbringar mina somrar på Brämön. Öns otillgänglighet bidrar säkert till detta. Här saknas, sedan lotskajen på Sanna rasat, en säker hamn. Därför är det svårt att ta sig dit. Det gäller därför för brämöborna att ständigt följa sjörapporten för att planera eventuell in- och utfärd från fastlandet!

Redan på 1500-talet bedrevs här fiske av Gävlefiskare, som med hela familjen ombord i sina faxar (en typ av fiskebåt), livnärde sig av havets rikedom. När sedan Sundsvalls stad erhöll rätten att fiska 1624, fortsatte gävlefiskarna att utöva sitt yrke parallellt med Sundsvallsfiskarna.

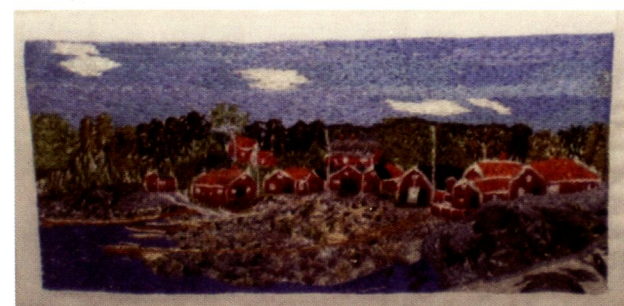
Fiskelivet satte sin prägel på Brämöns bebyggelse. Runt två vikar i Norrhamn byggde fiskarna sina karaktäristiska boningshus, ett båthus med hög takhöjd, för att även kunna förvara sina fiskeredskap. Båhuset sammanbyggdes med ett kokhus. Ev. ökades detta med ytterligare ett rum, den s.k. kammaren.

Tidigt på våren flyttade familjerna ut till ön med sina båtar, utrustade med livsförnödenheter, kor, grisar, getter och höns.

Eftersom det rådde kyrkoplikt i landet fann man det mer praktiskt att uppföra ett eget kapell än att varje helg ro eller segla till närmaste kyrka. Därför beordrades alla som fiskade i Norrhamn att bidra med tre bräddor, och var och en "påmintes om kapellets upprättande i hamnen".

Kapellet stod klart 1624 (ev. 1628, oenighet råder därom) och användes även som förvaringsbod för fiskeredskapen under vintern. Takhöjden var perfekt för att hänga fiskeskötarna.

Fiskarna bildade ett hamnlag. En hamnfogde valdes och hans uppgift var bl.a. att tillse att stadgarna

Utsikt från havet

efterlevdes. Bot betalades om man t.ex. lagt ut sina fiskeredskap vid fel tid och plats.

Kapellet, som av historiska skäl idag tillhör Sundsvalls G:A församling, är ett av de vackrare kapellen efter norrlandskusten. Tre gånger per sommar hålls fortfarande välbesökta gudstjänster.

På 1700-talet fanns det lots på Brämön. Den som väl kände till farvattnet, t.ex. en fiskare, kunde hjälpa fartygen till Sundsvall. Senare tillkom s.k. kronolotsar. De bodde först i Sanna, för att sedan 1837 flytta till den nya upppassningsstugan i Norrhamn.

När Brämö fyr byggdes 1858 tillfördes ön ännu en yrkesgrupp, fyrpersonal. Då fick ön en modernare byggnation, man byggde fyr- och lotsupppassningsbostäder ritade av överingenjören Nils Gustav von Heidenstam (far till skalden). Sedan dess har fiskarnas, lotsarnas och fyrpersonalens liv och levner präglat ön.

Nämnas bör att skola fanns mellan 1908-1930. Då måste det finnas minst sex elever.

Tack vare öns nuvarande sommargäster, som pietetsfullt "förvaltar" sin historia, kan man ännu idag förnimma historiens vingslag. Som ett exempel kan nämnas att än idag hålls varje sommar hamnstämman, en kvarleva som finns protokollförd sedan 1755, då stämman hade bl.a. till uppgift att vara domstol.

Samtliga hamnprotokoll finns bevarade på Landsarkivet, Härnösand (transkription av dessa protokoll äger undertecknad, som tack vare min far, Harry Näsmans stora insats, har möjlighet att ta del av det spännande innehållet – Brämöns historia.)

Brämön har många sägner. För att förvalta dem och minnen av alla som levt på ön har jag med hjälp av handarbete och målning försökt bevara min kunskap för kommande generationer.

Barnen måste få veta vem "gubben Bremer", ett

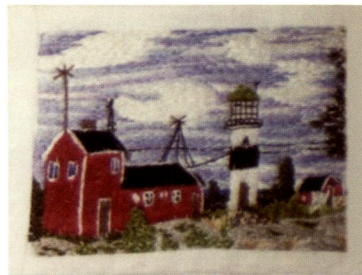
Sjörrået Bremer

Vårt hus

Brämö kapell

Brämö fyr

sjörrå som bodde vid Kompassberget, var! Gubben Bremer sitter nu på kapellets kassakista (som docka) med sin sjösäck, innehållande tryck av skrönor för framtiden.

Många företeelser försvinner efterhand, därför är det av vikt att redan nu lära våra barn om gamla seder och bruk. Jag hoppas de i framtiden kan föra svaren vidare på några frågor, som exempelvis:

Hur "spelade man upp båtarna" inför storm?

Vilka är de 16 orkidarterna som finns på ön?

Vad menas med en mistlur?

Fanns affär på ön?

Hur och var hämtades dricksvatten?

Faunan?

Hur fungerade väderstationen?

Vad är en regnmätare?

Vårdkasen – hur användes den?

Varifrån kommer alla namn på vikar, stigar och ängar?

Otaliga är de små men viktiga funderingar som lätt glöms bort i generationsväxlingar. Det är vår skyldighet att delge vår nästa generation våra kunskaper.

Jag har därför tagit tillfället att pryda vårt hus med egentillverkade minnen.

Med nål, tråd och målarfärg vill jag lära mina efterkommande om hur "det var" när jag var liten. Med stort nöje har barnbarnen tillsammans med mig t.ex. knutit en ryamatta, föreställande Brämön. Vilken glädje att under arbetets gång lära sig namnen på alla vikar och berg på ön.

Vår speciellt rika flora har de redan stor kunskap om. Sedan behöver de bara gå till farmors skåp och se efter i vilken ordning växterna blommar på ön. I den ordningsföljd de blommar under säsongen är de målade.

På vita linnegardiner har jag broderat av vår vackra kyrknyckel och kyrktuppen (Vitt på vitt) som enda dekoration.

Jag har haft roligt under resans gång och barnbarnen har med glädje varit med. Det är naturligtvis min förhoppning att de låter detta arv gå vidare! Och att de har lika roligt som jag har haft!

Karin Felländer

Ryamatta föreställande Brämön.

Brämöns växter målade i den ordning de blommar under säsongen.

Broderad kyrknyckel på vita linnegardiner.

Ett helt landskaps känslor

Man kan kanske säga att författarna i Medelpad och Ångermanland ingår i ett nätverk, att de tillsammans har formulerat ett "helt landskaps känslor", för att låna några ord från Lars Molin. De nämner varandra vid namn, citerar varandra eller hänvisar till varandras verk. Och låter sig påverkas.

Lars Ahlin och Birger Norman skrev om Ludvig Nordström som skrev om J. R. Sundström; det gjorde också Birger Norman som också skrev om Lars Ahlin, som skrev om Ludvig Nordström som skrev om Pelle Molin; och det gjorde också Alfild Agrell och Lars Molin.

"Jag är så gott som den förste ångermanlänningen, åtminstone i åskådning" hävdar Pelle Molin i ett brev 1890. Denna kaxiga programförklaring handlade visserligen om hans måleri, men måleri och författarskap var hos honom flöden ur samma kreativitet.

Pelle Molin (1862-1896) får alltså bli utgångspunkten. Författaren levde inte längre då G. af Geijerstam gav ut hans noveller i boken *Ådalens poesi* 1897.

Detta är Ådalen, Guds verk, då han på samma gång log och vredgades.

Året därpå publicerade Alfild Agrell (1849-1923), under pseudonymen Stig Stigson, berättelsesamlingen *Nordanifrån*. Agrell uppträder öppet som en av Pelle Molins epigoner, och erkänner i den inledande berättelsen "Bekantskapen", att hon har kommit "nordöfver" för att studera folket, därtill inspirerad av författaren till *Ådalens poesi*. Novellen "En björnhistoria" är närmast en parafra på "En ringdans medan mor väntar", en av Pelle Molins mest uppskattade berättelser.

Jag kan inte låta bli att citera Pelle Molins brors sonson, författaren och filmaren Lars Molin (1942-1999):

På fars sida finns också släktens ende tryckte berättare före mig, han dog ung och blev känd först långt efter sin bortgång. Han var egentligen tavelmålare och skrev mest för att jävlas med folk och för att få pengar till färg. Men genom det han skrev råkade han formulera ett helt landskaps

känslor. Ur "Släkt och förfäder", Duell i gryningen och andra skrönor, 1985.

Ludvig "Lubbe" Nordström (1882-1942) var en av länets mest produktiva författare. Han gav ut ett årtiotal tryckta skrifter plus ett stort antal tidnings- och tidskriftsartiklar i skilda ämnen. Han skrev bland annat om sin författar- och journalistkollega Olof Högberg (1855-1932) vars i dubbel bemärkelse stora ångermanländska epos heter *Den stora vreden*.

"Stora vreden" och "Lilla ilskan" kallades Olof Högberg och Lubbe Nordström då de någon gång sågs promenera tillsammans på Härnösands gator. Ludvig Nordström recenserade Bertil Malmbergs (1889-1958) debutdiktsamling *Bränder*.

Jag säger: att vid nitton års ålder kunna skriva dylika värns, när man är född i Härnösand och son till en lektor och med gammal sunt blod i ådrorna, det är förskräckligt."

Det var vad Ludvig Nordström ansåg om de något ekivoka dikterna då han skrev om dem i *Västernorrlands Allehanda*. "Det är ingalunda otroligt att han [Malmberg] kommer att skriva alldeles förträffligt," lade han till några avsnitt längre fram i sin anmälan. Den unge journalisten i VA blev sannspädd.

I sin roman *Åke och hans värld* berättar Bertil Malmberg om sina grannar, familjen Nordström, i Härnösand. Familjerna bodde en tid snett emot varandra på Norra Kyrkogatan.

Men därutanför stodo träden i den allra spädaste grönska, och genom deras ännu synliga kvistverk skymtade man ett avsnitt av den lilla stad högt mot norden, där Åkes fem år hade förflutit: några vita

gavlar, ett ljusgrönt spjälstaket och kamrer Nordströms trädgård på andra sidan gatan; där gingo hans jungfrur och drängar och satte potatis.

Ludvig Nordström har också skrivit ett Förord till första upplagan av J. R. Sundströms debutbok *Ljuger gör jag inte sa Janne Vängman* från 1934. "Författaren har gjort en god start och är att lyckönska".

Tillsammans med Ludvig Nordström är Birger Norman (1914–1995) möjligen den författare i länet som har skrivit mest om sina föregångare. I artikeln "Dubbelexponeringar" gör han ett kort prosapoetisk karaktäristik av Högberg, Nordström, Molin och J. R. Sundström.

Alla har de sina blodbanor sänkta i det ångermanländska, de är älskare och återvänder men förälskelsen kan aldrig skiljas från svårmodet, blåtonen och den lurande skrällen för att stängas in eller krossas. STF:s årsbok 1969.

Med Ludvig Nordström hade Birger Norman även en resa ihop. Dåvarande Radiotjänst skickade 1938 ut "Lubbe" på en reportageresa genom Sverige som blev radioprogram och en bok: *Lort-Sverige*.

Svenska Riksbyggen sände ut Birger Norman på en liknande resa som påbörjades på dagen exakt 25 år efter "Lubbes" resa, den 25 april 1963. Det blev boken *Synförrättning i folkhemmet*.

I sina krönikor i *Metallarbetaren*, "Vinkelskott" berättar Norman om Albert Viksten, och nämner Lars Ahlin (1915–1997), det vill säga Lars Ahlins debutbok *Tåbb med manifestet*.

Det händer att Birger Norman också hälsar till en kollega på vers: Så här har han porträtterat J. R. Sundströms figur Janne Vängman:

*Na dygdemönster va du föll allrin, Vängman,
om sanninga gett fram.*

*Men gla å löslive,
å du muntre opp fler*

*än du feck tell å gråte hennan i jämmerdalen.
Ur "Allhelgonahelg", *Speleka*, 1980.*

Mest ihågkommen är Birger Norman kanske just för sina dikter på mål, *Utanikring* och *Speleka*.

Det var han som började. Nils Eric (Nicke) Sjödin (1934–2009) fortsatte.

I sitt förord till debutdiktsamlingen *Byssfolke* bekänner Nicke sin påverkan från Birger Norman: "Och jag är Birger Norman evigt tacksam."

Du feck na fel på yga

då du vart gammal

å slapp si

himmane börj på väx igen.

*Ur "Sven", *Byssfolke*. 1991.*

Mauritz Edström (1927–1987) var tio år yngre än Birger Norman, men de bägge författarna hade en liknande uppväxt i Ådalen. Edström har skildrat sin barndom i romanen *I min faders hus*, 1984.

Det hjälpte inte att föreståndaren i biblioteket i Bjärträ avrådde pojken Mauritz då han var på väg att kasta sig över "svåra och tunga saker" som *Den stora vreden*. Jo, just den gången kanske; nyfikenheten på Olof Högberg blev desto större. Mauritz Edström tog igen sin förhindrade läsning. 1981 stod han som en av redaktörerna för antologin *Drömmen om Norrland och världen. En bok kring Olof Högbergs författarskap*. – 1977 var Edström med och bildade Olof Högberg-sällskapet, länets första Litterära Sällskap.

Namnet Olof Högberg förflyttar oss återigen bakåt i decennierna. Cirkeln sluts. Pelle Molin fick första ordet. Han får också det sista. Det var ju han som skrev:

*Detta är Ådalen, sannerligen det fagrade land!
Allt detta är min Ådal, mitt sagoskrin, min kärlek
och min skäck, ty hur man längtar över bergen,
håller det fast som en mara. Varje ny skönhet
som upptäcks, varje historia är en hållhake på
den, som annars hade tänkt sig livet annorlunda,
än på samma fläck i passiv tillbedjan av det, som
fängslat öga och öra.*

Ps. De är många många fler, författarna med anknytning till Västernorrland. Tretton av dem har "Sällskap". Karl Östman, Lars Ahlin, Olof Hög-

berg, J. R. Sundström, Ludvig Nordström, Alf-hild Agrell, Birger Norman, Laura Fitinghoff, Pelle Molin, Emil Hagström, Erik Bäckman, Lars Molin, Birger Malmberg.

På Länsbiblioteket Västernorrlands hemsida finns artiklar om ett drygt 30-tal författare från länet <http://www.ylb.se/authors/>

Isabella Josefsson

pensionerad bibliotekarie och sekreterare

i Ludvig Nordström-sällskapet

Isabella Josefsson har samlat Pelle Molins brev och utgav 2011 "*Pelle Molins brev*". Boken är slutsåld. (Ett supplement kommer ut i början på nästa år.)

Ångermanlands hembygdsförbunds jubileums- och minnesfond

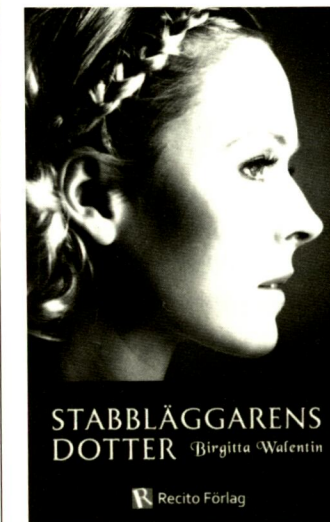
Jubileums- och minnesfonden syftar till att belöna personer eller grupper som gjort berömvärda insatser för hembygdsrörelsen och dess grundtanke.

Gåvor till fonden kan med fördel skänkas av enskilda eller föreningar för att t.ex. gratulera någon på födelsedagen, fira ett jubileum eller hedra minnet av en bortgången.

Bankgiro: 687-6163

Vv. ange avsändare samt namn och adress på den som skall hedras. Denne får ett gratulations- eller minneskort från förbundet.

En ny roman från Ådalen

Birgitta Walentin har skrivit en bok, *Stabbläggarens dotter*, där handlingen är förlagd till Nyland och utspelas från 1916 och några år framåt. Stabbläggarna var de starkaste arbetarna på sågverken, de som på sina axlar kunde bära 90 kilo plank och stapla dem i stabbar. Vi får följa

stabbläggaren Gustav och hans kamp för bättre löner, dottern Fridas oro över bästa vännen Rut, som avflyttat till Ramvik efter att ha blivit med barn med storbonden Stig Fällman. Ett äktenskap som slutar i tragedi.

Ute i Europa är det krig. I Sverige råder brist på mat. En slaktare från Väja sägs smuggla kött till tyska passagerarfartyg i skydd av mörkret och grosshandlaren i Nyland säljer dyrt till alla som har råd att betala. Missnöjet sprider sig bland arbetarna längs Ådalen. Bolagen gör storvinster medan arbetarlönerna sackar efter. Klockan sex på morgonen den 26 april 1917 blåser fabriksvisslan på Östra i Kramfors in arbetsdagen. Men denna dag kommer fabrikerna i Ådalen att stå tomma. I tusental marscherar män, kvinnor och barn mot Nyland i protest mot svälten.

Birgitta Walentin har sina rötter i Ångermanland. Hennes mor kom från Örnsköldsvik och far från Nyland och hon tillbringade alla sommarlov i Nyland. Pappan var bara fyra år när hungermarschen ägde rum, men farmodern född 1880 kunde berätta egna minnen från den.

Boken är utgiven på Recito Förlag och för dem som är intresserade att läsa om hur det var på den tiden då man åkte från Sollefteå för att köpa det senaste i modeväg i Nyland, går boken att köpa på www.litenupplaga.se och www.adlibris.se

A R

En ångermanländsk röst i litteraturen

Litteratur, vad är det? Vad skall man ha det till?

Ibland måste man ställa sig de konstigaste frågor för att få ett nytt perspektiv. För en bokläsare är ju litteratur som luft, det vill säga nödvändig för överlevnaden, för att man överhuvudtaget skall orka existera. Vi bokläsare måste ständigt ha läsning till hands. Vi söker oupphörligt nya upplevelser, nya erfarenheter förmedlade av människor som vi aldrig träffat, men vars tankar och känslor vi får ta del av och understundom gör till våra egna. Vi kan inte somna på kvällen utan att läsa en stund i sängen. För andra finns litteraturen inte. Bokstavligen. Det lär finnas människor som i princip aldrig öppnar en bok, som gör det till en hederssak att aldrig läsa. En känd fotbollsspelare bröt benet så illa att han tvingades bli sängliggande en lång period. På frågan: "Vad gör du? Läser du?" kom svaret: "Läser? Så sjuk blir jag aldrig." Men även dessa ickeläsare, kanske rentav litteraturhatande människor berörs av litteraturen, förmodligen utan att de ens tänker på det. Naturligtvis finns det många med läs- och skrivsvårigheter, för vilka själva läsandet är en pina, men de är trots allt en minoritet. Jag tror dessvärre att skolan i många fall misslyckats i sitt stora uppdrag att göra elever till läsare. Det lustfyllda läsandet har förvandlats till något kravfyllt, svårförståeligt, betungande. Men det finns ju annat än böcker, som författare åstadkommer. Bakom snart sagt varje kulturyttring finns ju ett manus, skapat av en upphovsman eller -kvinna. Filmer, teaterpjäser, revyer, underhållning av alla slag, sånger, visor, allt är resultat av att någon haft en idé och gett den gestalt i ord.

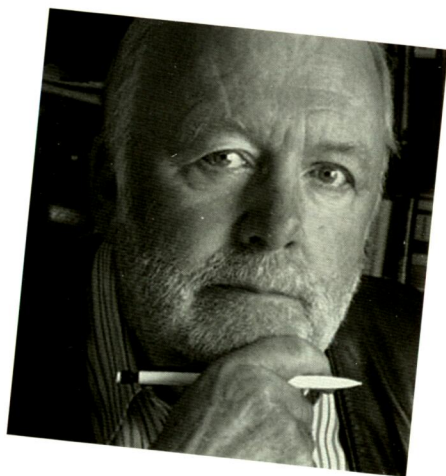
En författare av ett mindre vanligt slag, som nått ut till massor av människor, en skribent, som påverkat sin samtid med sina böcker och genom andra media råkar stå mig mycket nära. Det är min man Nicke Sjödin (1934-2009).

Nicke, egentligen hette han Nils Eric, men alltsedan tonåren kallades han alltid Nicke, var torparson från Röån, enda barnet. Hans föräldrar Rickard (1898-1991) och Judith (1903-1961) fick själva den enklaste tänkbara skolgång i små byskolor. Rickard hade fått gå i skolan i sex år, men bara en termin per läsår. Hans framtid var utstakad redan vid födseln. Han skulle bli torpare och skogsarbetare. Det fanns inget alternativ. Rickards mor, Nickes farmor, Anna Erika Andersdotter, var född 1857 på Eden i Junsele i en barnrik, fattig familj. Hon fick endast nödtorftigt lära sig läsa, framför allt bibeln, förstås. Hon kunde skriva sitt namn, inget mer. Nickes mor Judiths hela uppfostran

hade syftat till att göra henne till en duktig lanthusmor, vilket hon var, om än klen och sjuklig. Sådan var alltså Nickes bakgrund: en farmor, knappt läskunnig, en far som hade börjat som skogsarbetare direkt efter skolan vid tretton års ålder, en mor som skötte korna och det tunga hushållsarbetet. Det fanns inga andra böcker än bibel och psalmbok i hemmet. Men pappa Rickard hade en naturlig fallenhet för poesi. Han läste allt han kom över. Han upptäckte tidigt diktare som Fröding, Karlfeldt, Viktor Rydberg, Dan Andersson, Nils Ferlin och många fler. Ofta låg han ute på skogsarbete i skogskojar månader i sträck. När kamraterna i kojan spelade kort för att fördriva tiden på kvällarna, låg Rickard på sin brits och skrev dikter om sitt liv och sina erfarenheter. Han finns bl. a. representerad i ett antal antologier, *Skogsarbetardikter*, utgivna av ABF.

Lärarinnan i byskolan lade märke till Nicke. Han var något utöver det vanliga. Hon lyckades förmå föräldrarna att låta pojken börja i realskolan i Sollefteå, när han hade gått ut sexan i folkskolan. Vid tretton års ålder skickades han att bo i ett inackorderingsrum i Sollefteå, utan möjlighet att komma hem mer än ett dygn per månad. Utan telefonkontakt med föräldrarna. Nicke var ett ensamt barn, blyg och bortkommen, utan någon som helst erfarenhet utanför byns trånga gränser. Han kom från ett enkelt torp, som varken hade el, telefon, toalett eller ens rinnande vatten. Han var det allra första barnet i byn någonsin, som fick läsa vidare efter avslutad folkskola.

När han kom till läroverket var det första han fick höra, att hans språk inte dög. "Du måste omedelbart lägga av med din breda och fula dialekt", sade en lärare. Nicke berättade långt senare om sorgen, svedan, förödmjukelsen som detta brutala besked innebar. Hans språk, hans enda sätt att meddela sig med omvärlden dög inte. Inte bara lärarna utan också hans kamrater, stadsbarnen, som ofta kom från "bildade" hem, hade roligt åt hans ordval och uttal. Tyvärr mobbades han också. I sin förvirring tystnade han. Lyssnade och lärde. Och teg. En trettonåring är ju fortfarande mycket läraaktig vad gäller språk och uttal. Ganska snart hade han lärt sig bli "tvåspråkig". För när han kom hem till byn, fick han ju inte göra sig "märkvärdig" genom att inte prata som de andra

byborna. Då skulle han anses mallig och otrevlig där. Man sade till honom att när han var i Sollefteå skulle han "tala på bätter", alltså rikssvenska, men i byn måste han tala dialekt. Denna "tvåspråkighet" kom att prägla hela hans liv. När han talade i telefon, kunde jag omedelbart höra om han pratade med någon från byn, då var det röåmålet som gällde.

Anmärkningsvärt nog tog han sig igenom realskolan, utan större besvär. Han blev hela tiden godkänd, behövde aldrig tenera eller gå om ett läsår, vilket var vanligt på den här tiden, även för barn som kom från hem, där man hade studievana och inbyggd läxhjälp. Nicke satt ensam på sitt lilla inackorderingsrum, läste tyska, engelska, franska, matematik, fysik, kemi, ämnen som ingen hade hört talas om där hemma i byskolan. Han kunde inte få någon som helst hjälp att förstå allt det nya. Dessutom måste han förstå vad lärarna sade. Han måste få ett nytt svenskt ordförråd. Men realen klarade han och fick rådet att gå vidare på gymnasiet. Gymnasiet hade dels en fyraårig latinlinje, med inriktning språk och humaniora, dels en treårig reallinje, med inriktning på naturvetenskapliga ämnen. Föräldrarna hade redan kostat på honom fyra år i realskolan. Ytterligare tre år till på gymnasiet skulle bli tungt nog. Fyra var inte att tänka på. Så, trots att hans begåvning mycket tydligt låg åt det humanistiska hållet, valde han reallinjen och gick ett år där. Men där höll skolkarriären på att få ett tvärt slut. Hans intresse för fysik, kemi och matematik var minst sagt begränsat och han insåg snabbt sitt misstag. På sommaren efter första "ring", beställde han en korrespondenskurs i latin från Hermods, dåtidens stora folkbildningsinstitut. Mitt under brinnande höslåtter slog han i sig tillräckligt med latin för att klara av att tenera in i andra ring på latinlinjen. Han mottogs med öppna armar av paret Bengt och Ella Heuman som stod för den klassiska bildningen vid Sollefteå Gymnasium. I pur glädje valde han att även studera grekiska. Dock återstod nu faktiskt ändå tre långa år på gymnasiet. Vi blev klasskamrater i LII, andra ringen på latingymnasiet. Jag har alltsedan dess levt med Nicke fram till hans död 8 april 2009.

Vi for till Uppsala Universitet. Det var enkelt på den här tiden. Man behövde inte söka till de humanistiska utbildningarna. Det var bara att skriva in sig vid Norrlands Nation i Uppsala, bläddra i utbudet av kurser och välja vad man ville ägna sig åt. För Nickes del blev det i första hand nordiska språk. Där kom en av hans livs största och viktigaste vändpunkter.

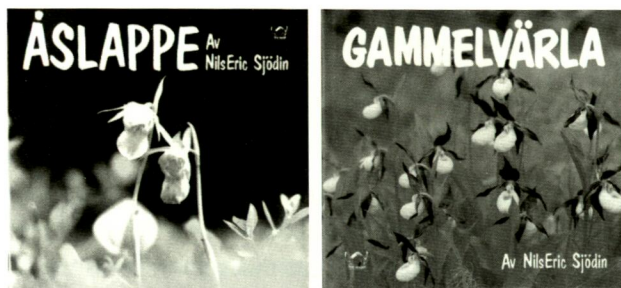
När han studerade fornnordiska insåg han plötsligt att hans "fula och breda dialekt", som han med sådant besvär lyckats lägga bort att tala annat än hemma i byn, den dialekten hade långt djupare rötter än den rikssvenska han nu helt och hållet tillägnat sig. Han fick rentav beröm för sina kunskaper i dialekten vid föreläsningarna i fornnordiska, han blev i vissa lägen en kunskapskälla för lärarna vid institutionen. Hans dialekt hade ett värde för språkforskningen.

Han kompletterade sina studier med litteraturhistoria och engelska. Vår gamle rektor hörde av sig och erbjöd oss bägge tjänst på Sollefteå Högre Allmänna Läroverk. Plötsligt hade vi blivit lärare vid vår gamla skola i Sollefteå. Åren gick.

Nicke hade alltid roat sig med att skriva, spela små revyer i byn och i skolan, uppvaktningsdikter i olika sammanhang och mycket annat. Talangen var uppenbar. I Uppsala hade han till exempel utsetts till Norrlands Nations krönikör, under sitt sista år vid universitetet. Men det var först när han började skriva orimmade dikter på sin dialekt som genombrottet kom. Han brukade själv alltid säga att dikten om *Hilmar* var hans första försök i genren. Hans gamle farbror Hilmar hade dött, 90 år gammal. Ortstidningen Nya Norrland ville inte ta in den runa Nicke skrivit i traditionell stil. Då skrev han dikten till Hilmar, på den dialekt som var Hilmars eget språk. Den kom in på tidningens ledarsida, med en stilig ram omkring texten. Den blev mycket uppmärksam. Nicke började skriva om de andra gubbarna i byn och skickade in dikterna till CEWE-förlaget i Bjästa. Förlaget hade just haft enorm framgång med Birger Normans diktsamlingar *Utanikring* och *Speleka*, bägge skrivna på Birger Normans variant av ångermanländskan. Förlagschefen Charlie Wedin svarade med vändande post: detta tar vi.

Byssfolke (1981), Nickes första diktsamling på mål, består av en samling porträtt av männen i byn. Redan i debutsamlingen finns den dikt som så småningom skulle komma att bli hans mest kända *Lagledar'n*. Ett sportföretag bad att få trycka den på sina förpackningar av benschydd för fotbollsspelare.

Mycket snart började inbjudningar till olika föreningar och sammanslutningar, bibliotek och skolor att droppa in. Kunde han kanske komma och läsa sina dikter? Nicke hade en medfödd talang för uppläsning och att agera inför publik. I takt med att nya diktsamlingar publicerades: *Kvinnfolke* (1982), *Åslappe* (1983), *Gammelvärila* (1984), *Odögdern* (1985), *Min-*

na (1987), *Mesbärfolke* (1989), *Nymoa* (1992) kom alltför inbjudningar, nu också från radio och TV. Han blev också krönikör i Nya Norrland, (från 2000 i Tidningen Ångermanland) där han kom att skriva en krönika i veckan i hela tjugofem år, från början av 1984 till sin död i april 2009. Ett urval av hans tidigare krönikor publicerades av CEWE-förlaget under den vitsiga titeln *Första Krönikaboken Äntligen måndag* (1986), som dock aldrig följdes av någon andra bok. *Rimsaltat* (1989) innehåller ett urval rimmade dagsverser från Radio Västernorrland, den äldsta daterad 10 mars 1986. Nicke hade en stående tid varje vecka, där han kommenterade något aktuellt.

Versnoteringar (1995), gav Nicke ut tillsammans med sonen Jacke, som även han hade gett sig på att skriva så kallad dagsvers, i diverse medier. Bägge herrarna förekom nu flitigt i radio, TV och många olika tidningar. I boken var varannan vers av Nicke, varannan av Jacke – Nickes verser illustrerades av Lennart Jäger, som var den som kom att illustrera alla Nickes böcker. Jackes av Lennart Jägers son Jan. Till den långa raden av böcker kan läggas ett par intressanta tolkningsförsök av religiösa texter. 1991 kom *Förste Moseboka* ut, en tolkning av Första Moseboken till Röamål. Nicke läste in den som ljudbok. Radio Västernorrland spelade hela *Förste Moseboka* som radioföljetong. I diktsamlingen *Baka lagårn* (1996) finns en avdelning i slutet på boken som han kallat *Borti bibla*. Det fanns en särskild lockelse att ta ner det högravande bibelspråket på röamålets gräsrotsnivå. I samma bok finner man också ett antal amerikanska "evergreens" som fått ny språklig dräkt i Nickes inte alltid alltför trogna översättning. Den religiösa litteraturtråden avslutas i *Nickes lilla Psalmbok* (2000), där han har tolkat ett antal av sina favoritpsalmer till Röamål. Även några läsarsånger, som nu vunnit status som psalmer har fått komma med, som t ex *Fårstedöra* (Pärleporten).

Övriga diktsamlingar av Nicke är *Ett som anne* (1999) och, på Jengels Förlag i Östersund: *Åtabak* (2008) och *På annersia* (postumt 2009).

Jönselmåle med underrubrik: Grammatik och parlör (1994) är en "lärobok" i Junseledialekten, med mängder av dråpliga exempel på dialektens uttrycksmedel. Nicke ägnade sig även åt teater. Sonen Jacke

(född 1966) blev tidigt medlem i Sollefteå Amatörteater och även resten av familjen deltog på olika sätt i verksamheten. Nicke började som skådespelare, men snart nog blev han dessutom textförfattare. Han och Jacke gjorde flera cabaretföreställningar tillsammans. De spelade även utomhusteater i Sollefteå stadspark, tillsammans med Sollefteås revykung Henning Lundström, tre somrar i rad under slutet av 1980-talet. Den egenhändigt hoptotade skränan *Stordrift* drog massor av folk ofta långväga ifrån. Vid nyåret 1989 skapade Nicke och Jacke föreställningen *Sopår*, som bland annat speglade 200-årsminnet av franska revolutionen. 1992 fyllde Sollefteå stad 75 år, vilket firades med en cabaret av Nicke och Jacke. Den fick titeln *Slå runt 75*. (Sollefteå förkortas Slå!) Samtliga kommunanställda bjöds att komma och se föreställningen. Den slog därigenom alla tidigare publikrekord. När sedan Nicke och Jacke skrev nya föreställningar tillsammans kom alltid storspublik. De visade *Framfötterna*, gjorde en föreställning *Tusen bananer*, med Svanökören som statister och artister, en bland de mest älskade hette *Kalla kåren*, som handlade om en nedlägningshotad polisstation, *Spökboet*, utspelade sig i ett spökhäus. Den sista stora satsningen var också den mest genomarbetade: *En nyårsnattsdröm*, som gavs vid nyåret 2000, börjar vid Kristi födelse och gör nedslag under hela historien, fram till vår tid. Med minsta möjliga budget, med fem-sju skådespelare och femmannakorkester plus frivillig scenpersonal som gjorde hela förberedelsearbetet oavlönat på fritiden, gick det att skapa stor show. Ett mirakel.

Vad av allt detta är nu litteratur, var drar man gränsen? Och vad skall man ha det till? Jag menar att Nickes hela produktion, hans "livsverk" med ett högtidligt ord, har haft betydelse i den bemärkelsen att det har berikat andra människors liv och tänkande. Med sina böcker på dialekt gav han sitt egentliga modersmål inte bara upprättelse, han fick alla som ännu talar detta urgamla språk att känna stolthet och trygghet i sin dialekt. Han visade på otaliga inbyggda finesser och ordlekar, han underhöll samtidigt som han undervisade. Med sina skrivna ord nådde han tusentals människor som kanske aldrig läste en rad av honom, men hörde honom i radio och TV eller besökte hans teaterföreställningar. Då tycker jag att "litteraturen" har visat sin underbara förmåga att beröra alla människor.

Hervor Sjödin

August Strindberg (1849-1912)

en av världslitteraturens stora författare med rötter i Strinne, Multrå

I år firas 100-årsminnet av vår svenska nationalskald August Strindbergs död den 14 maj 1912. Och firandet måste sägas vara titanen värdigt. Ockulta dagboken kom ut i våras i två väldiga volymer jämte kommentardel. Kulturskribenter, författare och litteraturvetare har hyllat Strindberg som den moderna svenska prosans förnyare och hans internationellt ledande roll som dramatiker har understrukits. Strindberg är idag mer spelad på världens teaterscener än Ibsen och överträffas bara av Shakespeare.

Det kan finnas anledning att i allt firande lägga till ett litet norrlandsperspektiv på Strindberg. För en europeisk intellektuell som Strindberg med åratals vistelser i Berlin och Paris och med världsrykte som skildrare av könsrelationer och mänskligt själsliv fanns det ingen anledning att på något särskilt sätt uppmärksamma Norrland. Men det finns en del att ta fasta på och som förtjänar att lyftas fram. Strindbergs släkt härstammade på faderns sida från ångermanländska bönder på 1500-talet eller ännu tidigare. Strindberg företog också 1890 en resa genom delar av Norrland i avsikt att skildra landsdelens natur. Hösten 1891 var han inbjuden som gäst hos en av sågverkspatronerna i Sundsvallsdistriktet. Naturskildringen är tryckt men i övrigt förekommer Norrland ytterst sparsamt i författarens väldiga produktion. Dock tangerar han i några sammanhang Norrlandsfrågan, det tidiga 1900-talets stora samhällsfråga.

Strindberg hade länge oklara föreställningar om sitt ursprung. I del 1 av *Tjänstekvinnans son* (1886) skriver han: "Det fanns en gammal släktavla, som visade ad-

lig ätt från 1600-talet. Sedan hade fäderna varit präster, hela fädernet från Jämtland, med Nordmanna- och kanske Finnblod". Först straxt före sin död kan Strindberg möjligen ha fått en mer korrekt uppfattning om familjens härkomst. I *Svenska släktkalendern* 1912 (tryckt 1911) utgiven av genealogen Gustaf Elgenstierna står om Strindberg: "Äldst kände stamfadern Henrik var bonde i den i Multrå socken i Ångermanland belägna byn Strinne".

Norrlandsforskaren Johan Nordlander (1853-1934), själv född i Multrå, kunde 1915 i "August Strindbergs förfäder" göra ett genombrott när det gäller författarens härstamning. Med hjälp av otryckt material i Kammararkivet i Stockholm klarade han att den äldsta belagda anfadern var bonden Anders Olsson i Främmer-Strinne, upptagen i 1535 års hjälpskattelängd, eller dennes far Olof. Strindberg hade med andra ord rötter ända ner i ångermanländsk medeltid.

Anders Olssons hemman upptog enligt jordeboken 1542 38 seland vilket innebär att det var det näst största i Multrå. Anders avled omkring 1565. Hemmanet kom att gå i arv i fyra led. Innehavaren i 4:e led var kyrkvärden Hindrich Hindrichsson (Henrik Henriksson), död 1729, som alltså av Elgenstierna angavs som den strindbergska släktens anfader. Dennes och hustrun Anna Michelsdotters son Henrik (1710-1767) blev "bondestudent" och präst och antog namnet Strinnberg. Att präster övergav "sonnamnet" och antog borgerliga familjenamn med anknytning till hemorten var vanligt i äldre tid. Henrik blev student i Uppsala 1733 och prästviges 1737. Efter

tjänstgöring i Multrå kallades han till vicekaplan i Sundsjö, Jämtland, 1741.1745 utnämndes han till ordinarie komminister. Året efter gifte han sig med Maria Elisabeth Åkerfelt, som tillhörde en senare utdöd adlig ätt.

Henrik Strinnbergs bägge söner flyttade till Stockholm. Zacharias (1758-1829), nationalskaldens farfar, blev bodgosse på Drottninggatan och sedan kryddkramhandlare. Han ändrade tydligen namnformen till Strindberg. Brodern Henrik (1753-1830), känd uppfinnare, kallade sig däremot för Strimmborg. Zacharias var en ansedd borgare, stadsmajor och stormästare i Auroraorden. Han var också teaterförfattare, men pjäserna sägs ha varit av det slaget att August Strindberg knappast kunde ha fått sin dramatiska ådra från farfadern. Zacharias Strindbergs son Carl Oscar (1811-1883) blev kryddkramhandlare och ångbåtskommissionär och var August Strindbergs far.

Johan Nordlander noterade med tillfredsställelse August Strindbergs djupa ångermanländska rötter på fädernet. Han avfärdade författarens uppgift att det skulle ha funnits "finnblod" i släkten och avslutar med att förfäderna var "präktiga representanter för den gamla, enkla, förnöjsamma, stilla

och sträfsamma, af högfärden obe-smittade ångermanländska bondestammen”.

För arbetet Sveriges natur företog Strindberg 1890 en resa genom Norrland. Han åker båt på Ångermanälven upp till Sollefteå och noterar nipornas ”eleganta linjer” och ”förfämliga varma sydländska färger”. Men han nämner inte att han befann sig i närheten av sina fäders hembygd, något han var ovetande om.

Mindre känt, även bland strindbergskännare, är att författaren påföljande år vistades hela två veckor som gäst hos sågverkspatronen Magnus Forssell på Örtviken utanför Sundsvall. Forssell har berättat om det celebra besöket för sundsvallsredaktören Oscar Feuk några år före sin död 1935. Nils August Flodén refererar artiklarna i sin bok *Sågverkspatronerna* (1949). Strindberg bjöds på riklig traktering och en båttur genom skärgården runt Sundsvall men önskade vara anonym. När Forssell ville sammanföra författaren, som ju själv betecknat sig som ”skygg”

i okändas närvaro, med sin kusin sågverkspatronen och docenten Severin Axell fick han höra: ”Drar du hit gäster till mitt förevisande, ser du mig, djävlar i mig, icke vid ditt bord vidare”. Strindberg tackade aldrig för senast men framförde hälsningar till Sundsvall via resande skådespelare, allt enligt Forssell.

Strindberg var känslomässigt bunden till det gamla bondesamhället. Men han engagerade sig aldrig, som andra stockholmsdebattörer, i Norrlandsfrågan, som 1906 ledde till förbud för bolag att köpa bondehemman i Dalarna och Norrland. Men i tidningsartikeln ”Olust i landet” (1910) skrev han att ”Bondeståndet utrotas av skogsskövlarna”. Emigrationen var hög i Norrland och mankötet tycks ”vara utdött ty vid vaktstugorna stodo gummor i uniformsmössor med flaggor i händerna”. Kanske hade Strindberg intresserat sig ännu mer för Norrlandsfrågan om han känt till sitt norrländska bondeursprung.

Lars-Göran Tedebrand

Referenser:

Nils August Flodén, *Sågverkspatronerna*. Sundsvall 1949.

Gustaf Elgenstierna (utg.), *Svenska släktkalendern 1912*. Stockholm 1911.

Johan Nordlander, *Två ångermanländska bondesläkter. August Strindbergs förfäder. Klofsta bys ägare i äldre tid. Anteckningar av Johan Nordlander. Norrländska samlingar 2:1*. Uppsala 1915.

Ulf Olsson, ”August Strindberg”, *Svenskt biografiskt lexikon, Strandh-Ström, under redaktion av Åsa Karlsson*. Stockholm 2011.

August Strindberg, *Tjänstekvinnans son. Del 1. John Landqvist (utg.), Samlade skrifter av August Strindberg. Adertonde bandet*. Stockholm 1913.

August Strindberg, *Tal till svenska nationen samt andra tidningsartiklar 1910-1912. John Landqvist (utg.), Samlade skrifter av August Strindberg. Femtiotredje delen*. Stockholm 1919.

Axel Strindberg, *Arvet från Strinne*. Hedemora 1989.

Anmälan

Skogens drottning och jakten på den ovärderliga skatten

Medelpad är ett fascinerande landskap, fyllt med en spännande kulturhistoria och med ett dramatiskt och vackert landskap. Det vill författaren Susanne Elfström få fler att upptäcka och därför skrev hon boken *Skogens drottning och jakten på den ovärderliga skatten*.

– Jag tycker det är viktigt att de som växer upp i vår hembygd blir nyfikna och vill lära sig mer om den. Därför valde jag att skriva en skönlitterär barnbok som väver in fakta om Medelpad. Om barnen får veta mer om den plats där de växer upp så kommer de också värdesätta den mer, säger Susanne Elfström.

Idén till boken fick hon för flera år sedan när hon jobbade som grundskollärare i en årskurs 4. Geografi stod på schemat.

– Jag bläddrade igenom läromedlen på skolan. Det var uteslutande faktatexter som i motsats till berättandeformen är ganska svår att ta in. Dessutom fanns det bara övergripande händelser om Medelpad i samma utsträckning som de övriga landskapen blev presenterade. Det kändes inte intresseväckande alls.

Då klev Julia och Albert in i Susannes fantasi och de tog henne med sig in i en berättelse som några år senare skulle komma att publiceras som Susannes debutbok *Skogens drottning och jakten på den ovärderliga skatten*.

Susannes tre barn, Vincent, Natalie och Lydia har under skrivandet fungerat som kritiker och hennes sambo Tony Godin har uppmuntrat henne att förverkliga sin dröm. Något bokförlag ställde sig dock inte bakom hennes idé eftersom de då ville att hon skulle skriva om hela landet.

– Men då skulle det inte längre vara min idé. Tanken är att de som läser boken i princip ska kunna titta ut genom fönstret och se de platser där Julia och Albert nyss har varit. Därför bekostade jag boken själv, med lite sponsorhjälp, och tryckte upp den på ett lokalt tryckeri.

Boken tar med sig läsaren in i ett spännande äventyr, en skattjakt genom Medelpad, där Julia och Albert försöker hitta Skogens drottningens lil-

lebror. Han har nämligen lovat sin syster en ovärderlig skatt. På sin resa får de lära sig mer om landskapets kultur, geografi och historia och om de människor som har varit med och skapat den.

– Medelpad är ett häftigt landskap och min förhoppning med boken är att de som läser den ska bli nyfikna och vilja ta reda på mer om sin hembygd. Man behöver ju inte resa flera hundra mil för att uppleva ett riktigt äventyr. Vi har många fantastiska platser på nära håll som var och en är utmärkta utflyktsmål. Vet man mer om ett ställe så blir det också mer spännande att besöka platsen.

Margareta Johansson

HEMBYGDSFÖRSÄKRINGEN

ÖVERLISTA TJUVEN

Att fullständigt förhindra inbrottstjuven att ta sig in i byggnaden och ta för sig och förstöra föremål kan ses som en omöjlig uppgift, men det finns faktiskt exempel på då tjuvarna tack vare fönstergaller och förstärkningar på dörrar valt att ge upp inbrottsförsöket. Att förstärka lås på dörrar och fönster lönar sig alltså och ett bidrag till detta kan lämnas från Hembygdsförsäkringen genom kampanjen Så skyddar vi kulturarvet.

Ett inbrottslarm kopplat till larmcentral har också visat sig vara en effektiv åtgärd för att slippa inbrott. För investeringen får föreningen bidrag med 20% av kostnaden, men maximalt 5 000 kr per larmtyp. Det är ingen självrisk på inbrott när sådant larm är i bruk.

SÄKERHETSARBETT

För skadeförebyggande åtgärder så som jordfelsbrytare, brand- och inbrottslarm, vattenlås, skydd under diskmaskin och utfört EIO-eltest kan föreningen få rabatt på försäkringspremien. Åtgärderna fylls i på en särskild blankett och ska vara försäkringskansliet till handa senast sista oktober för att rabatt ska kunna lämnas på försäkringen för 2013.

SE ÖVER FÖRSÄKRINGSBEHOVET

Kom ihåg att anmäla förändringar av byggnadsbestånd och värde av löseendom till försäkringskansliet så att föreningen alltid har en aktuell och gällande försäkring.

Hembygdsförsäkringen, Östra Långgatan 30A, 432 41 Varberg
hembygd.forsakringen@hembygd.se 0200-22 00 55

Den gamla bilden

Gäddhålet i Gulsele

Margit Gulin från norska Moss, men uppvuxen i Gulsele norr om Junsele, har skickat in en bild från höslåttern hos hennes farfars. Slätterängen låg vid stranden av Gäddhålet, en vik av Ångermanälven där det var gott om gäddor. På bilden syns Katarina och Erik Jakob Gulin med barnen, fr.v. Lennart, Anna, Nils, Hilding och Jonas som med tiden blev pappa till Margit. Hilding som bara är några år gammal var egentligen Katarinas systerson. Han hade tidigt blivit moderlös.

Gäddhålet låg så pass långt hemifrån att familjen brukade ligga över i huset t.v. med skorsten. Där fanns det en öppen spis i vilken de kunde elda och laga mat. I de övriga husen ladades höet in när det var torrt. Att barnen skulle hjälpa till med slåttern var självklart. Fotot är från 1920-talet.

A R

Hembygdsrörelsen i Medelpad och Ångermanland

Här fortsätter KarlErik Axenströms artikel om Västernorrlands läns hembygdsförbund, som senare delades och blev Medelpads hembygdsförbund och Ångermanlands hembygdsförbund.

Efter överläggning, där också Arne Wiklund deltar, beslutar styrelsen att ordförandena i de båda förbunden skall kalla representanter för landstinget och länsmuseum till överläggningar någon gång under maj månad.

Arne Wiklund inbjuder styrelsen i Ångermanlands Hembygdsförbund till årsstämma med Medelpads Hembygdsförbund i Indal söndagen den 22 april.

Ångermanlands Hembygdsförbund hade årsstämma 1979-06-10 i Ådalsbyn, Sollefteå, då förbundsordföranden meddelade att ett första sammanträffande ägt rum 79-05-31 mellan representanter för landstinget, länets båda hembygdsförbund samt länsmuseumets tjänstemän.

Samarbetskommittén för Ångermanlands och Medelpads hembygdsförbund konstituerades 1979-06-27 och då formulerades också en skrivelse till Västernorrlands läns landsting om hembygdsrörelsen i Ångermanland och Medelpad och om behovet av stöd från Landstinget. Skrivelsen avslutades på följande sätt:

Med anledning av vad som ovan anförts och vad som diskuterades vid nämnda sammankomst på Spjutegården, vänder vi oss nu till landstinget med en anhållan om årliga anslag för verksamheten från 1980. Vi anhåller om ett anslag på 30 000 kronor för 1980.

Skrivelsen undertecknades för samarbetskommittén av Tyko Lundkvist, ordförande i Ångermanlands hembygdsförbund, Arne Wiklund,

ordförande i Medelpads hembygdsförbund och KarlEric Axenström, sekreterare i samarbetskommittén.

Landstingets utbildnings- och kulturnämnd sammanträdde den 19 februari 1980 och beslöt att för 1980 anvisa samarbetskommittén för hembygdsrörelsen i Ångermanland och Medelpad ett bidrag på 10 000 kronor ur anslaget för övriga kulturaktiviteter.

Samarbetskommittén för Ångermanlands och Medelpads hembygdsförbund fick följande sammansättning när den bildades:

Medelpad: Arne Wiklund, Sundsvall, Lars-Erik Larsson, Fränsta, Herbert Andersson, Alnö.

Ångermanland: Tyko Lundkvist, Härnösand, Börje Sehlin, Nordingrå, KarlEric Axenström. Örn-sköldsvik.

Dessa sex personer jämte landsantikvarie Tommy Puktörne, Härnösand kallades 1979-12-09 till sitt första sammanträde i Rådhuset, Härnösand 1980-01-21 för att starta verksamheten med det nya årets ingång. Dagordningen såg ut på följande sätt:

1. Ansökan till Landstinget om anslag.
2. Hembygdsrörelsens publikation i länet/landskapen.
3. Forskningsprogram för länet eller landskapen – den lokalhistoriska forskningens uppräckning.
4. Hembygdsförbundens kursverksamhet.
5. Övriga ärenden.

Protokollet berättar beträffande landstingsanlag att ansökan för 1980 ännu inte behandlats och det uppdrogs till KarlEric Axenström att utforma ansökan för 1981 och ordförandena i de båda förbunden skulle skriva under den.

Hembygdsrörelsens publikation föranledde diskussion huruvida förutsättningar fanns för samarbete mellan hembygdsförbunden och länsmuseum om en skrift för hembygdsrörelsen i länet. Länsmuseumets företrädare förklarade sig beredda att inom ramen för sina mycket begränsade resurser medverka så långt det är möjligt.

Diskuterades utgivning av ett häfte per kvartal samt årsbok vartannat år. Målet skall vara att under andra halvåret 1980 komma ut med första häftet.

I häftena bör det vara en allvarlig ledare om kulturminnesvård och hembygdsrörelsens situation. Det bör vidare vara presentationer av hembygdsföreningarnas arbete, information från länsmuseum mm.

Årsboken bör innehålla uppsatser om forskningsresultat och liknande material.

När det gällde kursverksamheten förelåg förteckning över kursverksamheten Nolaskogs, liksom inbjudan till kurs på Mellansels Folkhögskola den 2-3 februari. Förslag till kursprogram för hembygdsrörelsen i Ångermanland förelåg också. Beslöt att arbeta vidare med dessa frågor när det är klart med ekonomiskt stöd från landstinget.

Diskuterades frågan om ett forskningsprogram av liknande slag som Jämtlands och Gävleborgs län upprättat. Beslöt att tillskriva Kommunförbundets länsavdelning om en konferens rörande den lokalhistoriska forskningen i länet.

Denna skrivelse till Kommunförbundets länsavdelning är daterad samma dag som sammanträdet hölls den 21 januari.

Den tvåsidiga framställningen utmynnade i en anhållan om att Kommunförbundets länsavdelning skulle medverka till att ovan

Länsmuseet åtog sig att samla upp kunskaper om vad som gjorts ifråga om forskning ner till 2-be-

Samarbetskommittén sammanträdde 1982-02-04 och diskuterade ansökan till Landstinget. Föredrags och godkändes skrivelse

KarlEric Axenström

1943 invigdes Hantverks- och Sjöfartsmuseet på Norra Berget. Initiativtagare var Sundsvalls Fabriks- och Hantverksförening. Museet speglar inte bara stadens hantverk utan också Sundsvalls sjöfartshistoria med bland annat ett stort antal s.k. kaptenstavlor. I museet finns också en stor samling fotografier och arkivalier. Den

Efter nästan 100 år orkade Medelpads Fornminnesförening inte längre ta det tunga an-

Hembrygden i Medelpad & Ångermanland

Olof Högberg-sällskapet

Julmarknad på Norra Berget, med Skvadern i bakgrunden.

svaret att underhålla alla sina byggnader. Med viss vanda beslöt man att överlämna ägandeskapet till Sundsvalls kommun med löfte om att fritt kunna disponera några av husen, t.ex. Hantverks- och Sjöfartsmuseet. Kvar har föreningen sin stora föremålsamling och sitt arkiv med foton och skrifter. Kvar finns också uppgiften att bevara Medelpads kultur.

Norra Bergets kulturhistoriska område är jämte Gudmundtjärn och Svartviks industrihistoriska område klassade som de tre viktigaste områdena som Sundsvalls kommun äger. Idag är Sundsvalls Museum ansvarigt för att kulturhistorien vårdas.

Läs mer om Medelpads Fornminnesförening i den skrift som Karin Strömberg författat om föreningen historia.

Margareta Johansson

År 1978 tog några intresserade initiativ till bildandet av ett litterärt sällskap med uppgift att sprida och fördjupa intresset för Olof Högberg (född i Högsjö 1855 och död i Njurunda 1932) och hans författarskap. Högberg är tillsammans med Pelle Molin norrlands-litteraturens portalgestalt. Olof Högberg-sällskapet är det äldsta litterära sällskapet i Norrland.

Fredagen den 24 februari 1978 hölls ett förberedande medlemsmöte på Regionteatern i Härnösand för ett 20-tal intresserade. Författaren Mauritz Edström valdes till mötesordförande och Rune M Lindgren till sekreterare. Ur verksamhetsberättelsen från interimstiden kan nämnas att ett informationsblad utarbetats och distribuerats till skolor, bibliotek och enskilda. Sällskapets fortsatta verksamhet diskuterades med bl.a. en föreläsningsturné av Ingeborg Nordin-Hennel på länets bibliotek i samband av utgivningen av hennes bok "Vreden. Olof Högberg och hans norrlandsepos".

Ingeborg Nordin-Hennel som doktorerat på Högbergs författarskap skrev i tidskriften KAOS nr 2 1977: "Jag blev väldigt nyfiken på vem mannen bakom verket egentligen var. De handböcker, som jag rådfrågade, var inte speciellt givande och till sist beslöt jag mig för att själv syna honom litet närmare i sömmarna. Resultatet av det blev så småningom en doktorsavhandling *Den stora vreden* Studier i Olof Högbergs prosaepos. Den andra konsekvensen av min bekantskap med Högbergs böcker var att jag på ett särskilt sätt blev god vän med om inte Norrland, det känner jag för lite än så länge, så i varje fall Ångermanland".

Söndagen den 24 september 1978

Olof Högberg på 70-årsdagen 1925

hölls på Högbergsgården i Högsjö det första årsmötet. Till sällskapets första ordförande valdes den i Lugnvik födde författaren Mauritz Edström och konfirmerades föregående mötes interimistiska styrelseval med Ingeborg Nordin-Hennel, Sigtuna v.ordf., Rune M Lindgren, Örnsköldsvik, sekr. och Mehli Dahlberg, Ramvik kassör. Vidare diskuterades sällskapets arbetsformer som verksamhetens innehåll. Den 9 oktober sändes ett program i lokalradion från Högsjö gamla kyrka med sång av Högsjö hembygdskör och uppläsningar och intervjuer kring Högbergs författarskap med Mauritz Edström och Ingeborg Nordin-Hennel.

Från verksamhetsåret 1979 skriver ordföranden Mauritz Edström följande: "Vi har från starten varit helt på det klara med att det skulle ta tid att bygga upp ett Olof Högberg-sällskap, främst därför att Olof Högbergs namn och författarskap länge varit så glömt och bortom all aktualitet. Men samtidigt är det just den saken som är sällskapets motivering och uppgift. Att Högbergs insats i norr-

Olof Högbergs barndomshem i Näs, Högsjö.

ländsk och svensk litteratur och kultur är värd en större uppmärksamhet". Sällskapet arbetar dock vidare och utkommer 1981 med boken *Drömmen om Norrland och världen* om Högbergs författarskap av Ingeborg Nordin-Hennel och Mauritz Edström. En nyutgåva av *Den stora Vreden* 1983 och *De frostiga bottenlanden* 1985. Den senare en antologi med texturval av Ingeborg Nordin-Hennel och Claes Rosenqvist.

Den 17 oktober 1982 högtidligt hålls 50-års minnet av Olof Högberg bortgång med att Högberg-sällskapet håller sitt årsmöte vid Njurunda kyrka med kransnedläggning vid Högbergs grav och sällskapets sekreterare Gösta Norell hedrar Högberg med bl.a. följande:

"Olof Högberg lade, tillsammans med Pelle Molin, grunden till den moderna Norrlandslitteraturen. Vid sidan av *Den stora vreden*, som är ett mäktigt, fantasifullt historiskt epos om 1200 sidor om den stora ofredens dagar så som i denna tid kunde avspeglas i norrländsk obygd och gestaltas i kraftspelet mellan kyrkliga eller världsliga makthavare och det enkla folket, med underström-

mar av myt och saga, har Olof Högberg även behandlat den norrländska träepoken i sitt verk *Från Norrlands sista halvsekel*.

Högberg ville av hjärtat ge Norrland åter dess historia som han menade hade fråntrövats det. Genom ett ganska svårforcerat språk, särskilt i det mest kända verken, lade han dock själv en del hinder i vägen för en lättvunnen popularitet. Mödorna för den som ids tränga in i detta språk uppvägs dock många gånger om av glädjen att få göra bekantskap med en urnorrännings djärvt nyskapande språkfantasi, yverboret storslagna vändningar och fantasieggande mytiska gestalter såsom t.ex. Gråe jägarn. Högbergs främste vapendragare blev en annan norrländsk författare, Ludvig Nordström, för vilken han blev en ledstjärna under hela dennes författarskap. "Norrland har haft en säregen förmåga att behandla sina egna kultursöner styvmoderligt, ja rent av hänsynslöst. Den bilden måste ändras och den litterära verkligheten bli uthärdbar".

År 2002 firar Olof Högberg-sällskapet 25 års jubileum på Sambahiblioteket i Härnösand tillsammans med Ludvig Nordström-sällskapet

som firar sin 10-åriga tillvaro. Bland föreläsarna var Ingeborg Nordin-Hennel om Högberg och kvinnorna, Karl Lindqvist om Nordströms första år som journalist och Peter Oskarsson om dramatiseringen av *Den stora Vreden* i Iggesund med Folkteatern i Gävleborg och med Rolf Lassgård i rollen som Den gråe jägar'n. Högberg-sällskapet utkommer samtidigt med en biografi om Olof-Högberg av Ingeborg Nordin-Hennel. År 2005 utkommer sjätte upplagan av *Den stora Vreden* med stöd av Statens Kulturråd.

Under åren har utställningar om Högbergs författarskap funnits tillgängliga i Härnösand och Sundsvall. Sällskapet har deltagit bokmässor och DELS:s (De litterära sällskapen) arrangemang på Skansen i Stockholm och informerat om Högbergs författarskap. Utflykter har ordnats till Högbergs födelsehem och barndomshem. En minnesplatta har uppsatts vid Finnkyrka, där Högberg bodde vid sin död 1932. Guidning vid årsmötet 2010 med nuvarande ordföranden Nils Johan Tjernlund i Sundsvalls stenstad där Högberg levde och verkade.

Sällskapen årsmöten har växelvis hållits i Njurunda, Länsmuseum i Härnösand, Högsjö hembygds-gård och Norra berget i Sundsvall där Högberg även var förste intendent och tillskyndare av Medelpads fornhem.

Ordföranden under åren har varit: 1977-81 Mauritz Edström, 1981-83 Rolf Tourd, 1983-85 Mauritz Edström, 1985-87 Sten Riegedahl, 1987-95 Thorbjörn Fälldin, 1995-2002 Lennart Backlund, 2002-- Nils Johan Tjernlund.

Sven-Erik Landin

Riksstämman i Sundsvall 2013

24-26 maj 2013 bjuder Svenska Hembygdsförbundet och Medelpads Hembygdsförbund in till Riksstämman i Sundsvall. Tema för stämman är "Skogen".

Det blir tre intensiva dagar i Sundsvall och Medelpad. Stämman invigs klockan 13 den 24 maj på Stora torget av landshövding Bo Kållstrand. Talet omges av sånger från Medelpad. Därefter blir det en kort promenad till Stadshuset där stämmoförhandlingarna sker. På kvällen är det högtidsmiddag i Stadshussalongen.

Lördagen inleds med seminarier med huvudinriktning på skogen. I Kulturmagasinet är temat för seminariet "Skogen och kulturarvet". Det seminariet kommer att vara öppet för allmänheten. Samtidigt ska ute på torget i Kulturmagasinet hembygdsföreningarna i Medelpad visa upp sin verksamhet.

På eftermiddagen fortsätter stämmoförhandlingarna. Därefter beger sig alla upp på Norra Stadsberget för att ta del av Medelpads Fornminnesförenings verksamhet och kvällen avslutas med Hembygdsfest på restaurang Grankotten.

På söndag är det dags att resa ut i Medelpad och bekanta sig med detta ofta okända landskap. Vi planerar tre resor, Ljungandalen, Indalen med Ljustorp och Merlo samt Alnö runt.

Vår förhoppning från Medelpads Hembygdsförbund är att många hembygdsvännar i Medelpad och Ångermanland ska ta chansen att få uppleva en Riksstämman. Vi arbetar därför med att utforma dagsprogram för de som vill komma och återkommer om det.

Välkomna till Riksstämman i vårt län!

Margareta Johansson

Till minne av Ola Engström

Ola föddes i Holmsund den 4:e oktober 1931, och tillbringade sina tidiga ungdomsår där, då hans föräldrar bodde i närheten av hans mormor.

Efter realexamen sökte han in på konstfack i Stockholm, där han blev i två år, och gick ut som teckningslärare 1952, något som blev betydelsefullt, när han på äldre dar kunde utöva sin hobby, att ur träets ådring och mönster framskapa ett ansikte, som med hjälp av enkla verktyg och färgkriter, blev närmast identiskt likt originalet.

Han kom att helt byta yrkesinriktning, när han bestämde sig för att bli polis. 1955 gick han ut polisskolan i Gävle och samtidigt bildade han familj, då han gifte sig med Gien, eller "Gigi", som hon alltid fick heta. Tillsammans fick de två barn, Karin och Mats.

Ola fick placering i Sundsvall. På hans initiativ startades Tekniska Roteln 1972. Han blev dess chef och verkade samtidigt som instruktör. Som kriminalinspektör blev han känd för sin förmåga att klara upp vad som förelades honom, respekterad av både kolleger och allmänhet.

1978 tog familjen beslutet att flytta till Viksjö och överta föräldrahemmet i Billen. Olas föräldrar var tillsammans med några andra framsynta viksjöbor med om att bilda Viksjö Hembygdsförening 1948, och Ola ville fortsätta i deras spår. 1980 blev han föreningens ordförande, och hustrun sekreterare, ett team som gav mycken energi till övriga i styrelsen.

Under den tiden förvärvades stugbyn i Nordansjö, en viktig inkomstkälla. Insamling av foton, fotografering av alla fastigheter, intervjuer med äldre, uppteckningar o.s.v., kom att bli det som kallades Databas 2000. Ola har också skapat Hembygdsförbundets logotype, "Fotspår".

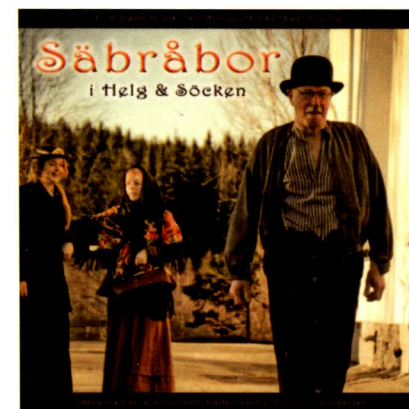
Frånsett en viss släktskap, kom jag att stå Ola mycket nära. Han var en man med resning, plikt-trogen och principfast.

Nu är hans stol vid mötesbordet tom. Vi saknar honom alla.

Sten Nylund

Anmälan

Säbråbor i helg och söcken

Säbrå hembygdsförening har under många år lyckats bygga upp en ovanligt stor textilsamling av gåvor från privatpersoner i bygden. Samlingen består av kostymer, dräkter, klänningar och andra persedlar och innehåller sammanlagt några hundra föremål, som förmår att ge en god bild av traktens lokala klädtradition 1850-1950. Föreningen har hittills haft svårt att visa upp den värdefulla samlingen men tack vare ihärdigt arbete av hembygdsföreningens medlemmar och *Leader*, ett EU-program för landsbygdsutveckling, har det blivit möjligt att inreda en utställningslokal i Klockargården i Säbrå och

där arrangera en utställning. De flitiga medlemmarna har tillsammans lagt ner drygt 600 timmar på projektet!

Säbrå hembygdsförening har också givit ut en mycket inspirerande bok om klädsnittet i Säbrå under hundra år, *Säbråbor i helg och söcken*. De lättlästa sidorna fylls av texter, foton och teckningar. Såväl de många teckningarna som den innehållsrika texten präglas av Margareta Grafströms djupa kunskap i ämnet och av hennes personliga och humoristiska berättarkonst. Den fantasifulla, omväxlande layouten är gjord av sonsonen Pontus Grafström.

Säbrå hembygdsförening har en stor tillgång i Margareta Grafström. Hennes flödande berättarglädje och kunnighet och det lyckade samarbetet med Pontus Grafström har gjort att *Säbrå i helg och söcken* har blivit en riktig fullträff. Boken finns att köpa på bl.a. Läns museet Murberget.

Ann Renström

Författar

1. Poesi ä int rimma
å tocke.

Dä ä å tvätte ur yga
Så du si
vanäsch du håll hus
i väla.

2. Somlige dikta
ä fäligen jenest,
men dom flesten
ä som sūrströmmingen:
dom jett fo
legge tell sä.

3. Dä ä på fredagan
dä märks
att man ä författar.
Om man fäll på
å ringe nan
som ä anställt.

Ätte lunnschen.

Ur Birger Norman
"Speleka", 1980

Prenumerera på Hembygden

Tidningen Hembygden
utges av Medelpads och
Ångermanlands Hem-
bygdsförbund.

Sätt in 100:- på BG 5491-
5806 och ange "Prenume-
ration Hembygden" samt
ditt namn och din adress.

4 nummer 100kr

Beställ lösnummer!

Det går bra att beställa
gamla nummer av
Hembygden (f.d. Anger-
man) å 25 kr.

Betala på bg 5491-5806
och ange vilket/vilka
nummer Du vill beställa.
Eller ring till Anders Sällvin
060-421 08 / 070-66 21 500
och gör Din beställning!

Anders har även
äldre nummer av
Angerman i lager.

Glöm inte att uppge
namn och adress!

Lars Ahlin - med staden som hembygd

Lars Ahlin föddes i Sundsvall den 4 april 1915. Han var yngst av sju syskon. Familjen flyttade till Stockholm då Lars var tre år. Ett par år senare lämnade mamman sin make Gustaf Ahlin och de sju barnen. Ahlin, som var handelsresande och agent och borta i affärer långa tider, fick ensam vårdnad om den stora barnaskaran.

Fadern och de yngsta pojkarna återvände till Sundsvall två år efter moderns flykt, och flyttade in hos en kvinna på Storgatan 33 i Sundsvall. Hon blev faderns andra hustru. Lars Ahlins barndom och ungdom har skildrats av Lars Ahlins hustru Gunnel, i boken "Lars Ahlin växer upp". Författaren har själv berättat om sina barndomsår i Sundsvall i romanen "Sjätte munnen".

Då Lars Ahlin var arton år lämnade han Sundsvall; han kom aldrig att varaktigt återvända till staden. Hans närmaste mål försommaren 1933 var att skaffa de 300 kr, som

krävdes för att han skulle kunna gå en vinterkurs på Medelpads folkhögskola i Ålsta. Han reste ut på luffen i Gästrikland och Hälsingland med 2000 exemplar av "Den arbetslöses sång" i bagaget.

På Ålsta mötte han den blivande skulptören Arne Jones, som hade sitt föräldrahem i Fränsta och som redan var elev på skolan. Mellan de bägge pojkarna utvecklades en vänskap som varade livet ut.

Hösten 1943 debuterade Lars Ahlin med romanen "Tåbb med manifestet". Här gjorde han definitiva upp med den marxistiska åskådning som han i tonåren bekant sig till. Egentligen skedde hans debut redan något tidigare med novellen "Kommer hem och är snäll", som publicerades i Vi och gick rakt in i läsarnas hjärtan.

Fast Lars Ahlin redan som ung lämnade Sundsvall är han i många av sina romaner åter i sin barndomsstad. Idag kan man vandra i hans spår och uppleva platser med

hans ögon, genom de skyltar som finns uppsatta runt om i centrala staden med citat från hans romaner.

Lars Ahlin avled 10 mars 1997. Ett Lars Ahlin-sällskap bildades i Sundsvall år 2000.

Läs mer om Lars Ahlin på "Länsbiblioteket i Västernorrland, författare med anknytning till Medelpad och Ångermanland", varifrån denna text i mycket förkortat format hämtats.

Margareta Johansson

Under en upprustning av Nora hembygdsgård påträffades en kylväska bland timmerväggarnas drev. Väskan togs om hand och kom att agera förebild för rekonstruktionen av en Nora-dräkt.

Har er förening gjort någon trevlig eller häpnadsväckande upptäckt i era byggnader?

Berätta för oss!

Ring Josefine Bengtsson, byggnadsantikvarie
Telefon 0611-886 32 / 070-191 67 18

Eller maila (och skicka gärna med en bild)
josefine.bengtsson@murberget.se

Hus med historia är ett rikstäckande projekt, där regeringen de senaste tre åren avsatt bidrag för vården av Sveriges Hembygdsgårdar. År 2012 driver Västernorrlands hembygdsråd, tillsammans med Murberget Länsmuseum Västernorrland och Sveriges Hembygdsförbund, delprojektet Husen berättar.

Vi vill vi inspirera föreningsmedlemmar att ta tag i husens historia! En handbok med olika tillvägagångssätt kommer att publiceras inom kort. Kanske kan er upptäckt bidra till att göra andra nyfikna på vad som än så länge ligger fördolt i våra hembygdsgårdar?

I ådalarna – ny bok av Ann Renström

Jag tycker man kan tala om livsverk när man beaktar de många år som Ann Renström utforskat bebyggelsen på den ångermanländska landsbygden och den gedigna kunskap hon besitter. I den aktuella boken I ådalarna ligger fokus inom Sollefteå kommun, vars kulturmiljökommitté är uppdragsgivare och utgivare.

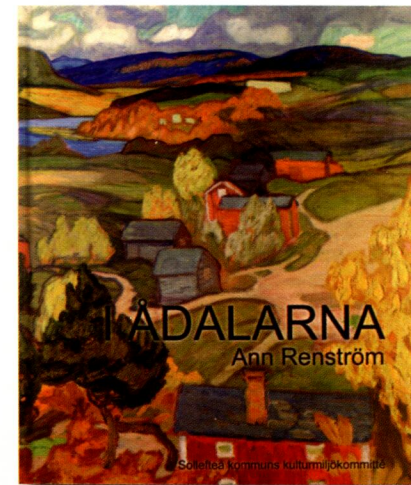
År 2006 utkom Skogsbyar, också skriven av Ann Renström. I den beskrivs skogsbyarnas relativt korta historia och vi lär känna bybor som gör miljöerna så levande. Boken har väckt stor uppskattning genom att uppmärksamma de senast uppodlade men också tidigast avfolkade byarna.

Den nu utkomna I ådalarna har samma upplägg som Skogsbyar och kompletterar den geografiskt och historiskt. Upplägget är likartat med en inledande historik, ett avsnitt om bebyggelsen och en dominerande del där porträtt ges av olika gårdar. Där beskrivs såväl gårdsmiljön, historien och de människor som levt och nu bor på gårdarna. Vi bjuds in till en levande historia via såväl människornas egna berättelser, författarens texter och en mängd fina illustrationer. Dessa gör boken extra lättläst och intressant och är såväl nya och gamla fotografier som teckningar och konstverk.

I historiken beskrivs ådalarnas dramatiska och vackra landskap, hur niplandskapet bildats och hur jordbruket i älvdalarna utvecklats. Fisket, båttrafiken, flottningen och inte minst vattenkraften har påverkat ådalarna. Även det sociala livet får vi ta del av. Det starka bandet till jorden, som funnits de senaste två tusen åren, har till stor del luckrats upp. Men nya livsmönster utvecklas. Vi får möta invånare

och bjuds hem till gårdar med var sin egen historia, från de förr alldeles vanliga gårdar i Eden, som nu blivit ovanliga eftersom de är så väl bevarade till Norrlands enda säteri i Holms. Vi besöker den av vattenmassor nu dränkta byn Hällby, Talmansgården i Skedom och en mängd andra trivsamma gårdar vackert belägna längs ådalarna.

Även om gårdarna geografiskt befinner sig inom Sollefteå kommun är förutsättningarna likartade i övriga delar av vår region så igenkänningsfaktorn torde vara stor för läsare i stora delar av lan-

det. Välkommen att ta del av en intressant, inbjudande och engagerat beskriven kulturhistoria över våra ådalar!

Gunilla Rudehill
kommunarkitekt i Sollefteå

Välkomna!

Angermanlands hembygdsförbunds
Höstmöte 2012
Lördagen 27 oktober
på Hullsta gård i Sollefteå

Program: Kulturmöten

09.30	Samling, registrering och kaffe med smörgås
10.00	Välkommen - Kort inledning
10.05	Mottagandet av nya flyktningar - hur ser det ut idag och vad vet vi om framtiden? Runa Odlund, länsstyrelsen
	Invit till hembygdsföreningarna Assar Häggbladh, Ö-viks kommun
10.45	Underhållning: Eritreansk kaffeceremoni
11.00	Att komma till Sverige....Salim Khater, Sollefteå m.fl. Hembygdsföreningarförening med erfarenhet av invandrarmedverkan?
12.00	Lunch på Hullsta gård
13.00	En mångkulturell landsbygd - problem eller möjlighet? Anders Bergman, Si12-rörelsen
14.00	Underhållning Eritreansk grupp Musik
14.10	Vad har vi för roll i hembygdsrörelsen? Kan vi tillföra något som andra institutioner inte kan....? Gilla läget. Storforum med panelgrupp, Moderator: Anders Bergman
15.00	Kaffe och kaka Tid för information från ÅHF och svar på ev frågor
15.30	Hemfärd, förhoppningsvis lite klokare

Anmälan sker senast den 21 /10 till **Mona-Lisa Mårtensson**, 076-843 83 75 eller **Lena Landin** 0612 - 44031. Avgiften är 200:- per person och den betalas helst innan mötet på **Bg.687-6163** Notera Höstmötet och namnet! Specialkost? Anmälan kan också göras via hemsidan: www.hembygd.se/angermanland/hostmote-2012

Med reservation för ändringar.

Avs. Medelpads & Ångermanlands Hembygdsförbund
Åstön 765, 860 35 Söråker

B
Föreningsbrev

Arkeologen berättar

Föreläsningar söndagar kl. 14.00

11/11 Historiska spår. David Loeffler

18/11 Säsongens fynd. Ola George och Inga Hlín Valdimarsdottir

25/11 Riksintressena på Alnön. Lars-Göran Spång

Vill du veta mer? Ring 0611-886 10 så skickar vi vårt höstprogram.
Eller läs mer på www.murberget.se/kalendarium

Fri entré www.murberget.se
Härnösand. Öppet tis-sön 11-16
Butik & kafé, tfn 0611-886 00

 murberget
Länsmuseet Västernorrland